

... rity, stability, democracy, justice, freedom, prosperity, peace, etc., and functional – the protection of state sovereignty, territorial integrity, development and modernization of the national economy, the welfare and prosperity of the nation and others. The structure of national interests can be represented as a model that consists of economic, political, social, environmental, scientific, technical, ethical, cultural, components and systems and general state component. Economic interests in the structure of national interests – is an economic component, which, in turn, consists of a set interest entities (domestic companies) in the diversity of their networks. We prove that the implementation of all components of the national interest is not possible without a solid economic platform that is formed through the prism of economic interests. The protection of national interests should be state and national, economic interests should be a priority over all other interests, as they provide an efficient, stable and socio-economic development.

Key words: *state, national economic interests, values, goals, national security, national interest priorities.*

Стаття надійшла 14 квітня 2014 р.

УДК 330.101.541

Н. Я. Михаліцька

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ОСНОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У КОНТЕКСТІ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ

Здійснено огляд сучасної концепції сталого розвитку, досліджено основні принципи, параметри та аспекти сталого розвитку, висвітлені проблеми раціонального використання природних ресурсів і реалізації відповідної політики енерго- та ресурсозбереження. Сформовано комплекс напрямів, реалізація яких у межах державної політики сприятиме активізації ресурсо- та енергозбереження.

Ключові слова: *сталий розвиток, екологічна безпека, ресурсозбереження.*

Постановка проблеми. У світі до 70-х рр. XX ст. домінував техногенний тип економічного розвитку. Для нашої держави цей тип розвитку, зважаючи на високоіндустріалізований технологічний уклад національного господарства, переважає і зараз. Це природомісткий (природоруйнівний) тип розвитку, який спирається на використання штучних засобів виробництва, створених без урахування екологічних обмежень. Характерними ознаками техногенного типу розвитку є швидке і виснажливе використання невідновлюваних видів

природних ресурсів (найперше корисних копалин), надексплуатація відновлюваних ресурсів (грунти, ліси і т. д.) зі швидкістю, яка перевищує можливості їх відтворення і відбудови. У світі ж поступово сформувався концепт сталого розвитку, спрямований на задоволення потреб сучасного покоління без шкоди майбутнім генераціям людей, що зумовлює відмову від екстенсивного техногенного типу використання відновлюваних і невідновлюваних мінерально-сировинних ресурсів та перехід до бережливого типу господарства.

Стан дослідження. Проблематиці ресурсозбереження присвячено чимало праць таких учених, як В. М. Геєць [1], І. П. Дрозд [2], І. М. Сотник [3], Н. О. Кондратенко [4] та ін. Проте, з огляду на значні наукові здобутки і спираючись на досягнуті результати, можна констатувати, що складна економічна ситуація та проблеми з ресурсопостачанням, які виникли в Україні, обумовлюють необхідність системного підходу до визначення шляхів перспективного розвитку вітчизняної економіки в умовах переходу до сталого розвитку.

Метою статті є аналіз методів і розробка заходів управління ресурсозбереженням у системі забезпечення сталого розвитку України.

Виклад основних положень. Всесвітня Конференція ООН із питань навколишнього природного середовища і розвитку (2002 р.) ухвалила декларацію та визнала концепцію сталого розвитку домінантною ідеологією цивілізації у XXI столітті [5]. Зокрема, одним із практичних механізмів реалізації цієї концепції на Конференції ООН зі сталого розвитку Ріо+20, яка відбулась 20–22 червня 2012 р., визначено «зелену економіку» [6, с. 22]. Сталий соціально-економічний розвиток будь-якої країни означає таке функціонування її господарського комплексу, коли одночасно задовольняються зростаючі матеріальні і духовні потреби населення, забезпечується раціональне та екологічно безпечне господарювання і високоефективне збалансоване використання природних ресурсів, створюються сприятливі умови для здоров'я людини, збереження і відтворення навколишнього природного середовища та природно-ресурсного потенціалу суспільного виробництва.

Проте врахування майбутнього впливу на довкілля на етапі планування політик, планів і програм розвитку не є законодавчо обов'язковим в Україні на відміну від законодавства ЄС. Природоохоронні аспекти не набули широкого відображення в галузевих економічних політиках. Запровадження новітніх екологічно чистих технологій та поширення найкращого досвіду є дуже повільними. Низькі ціни на енергоресурси, що втримувалися упродовж тривалого часу, а також високий рівень зношеності обладнання призвели до того, що Україна

посідає шосте місце у світі за обсягом споживання газу, перевищуючи в 3–4 рази показники країн Європи. Лише впродовж останніх п'яти років в умовах підвищення ціни на газ вживаються заходи, спрямовані на розвиток джерел відновлюваної та альтернативної енергетики [7].

Вихідними умовами сталого розвитку, орієнтованого на екологічно чисті, ресурсо- та енергозберігаючі технології, можна визнати забезпечення:

- економічного розвитку, що підтримується на основі радикально-модифікованої ринкової системи, орієнтованої на енерго- та ресурсозбереження;
- природно-екологічної стійкості на базі теорії біотичної регуляції навколишнього середовища;
- тісної міжнародної співпраці та кооперації для досягнення цілей стійкого розвитку;
- стійкого соціального розвитку на основі принципу справедливості;
- екологізації суспільної свідомості, що ґрунтується на використанні системи освіти та засобів масової інформації.

У всіх вихідних умовах сталого розвитку йдеться про перехід від стихійності до керованості. З уваги на це, вітчизняними фахівцями запропоновано сформулювати модель сталого розвитку з таких основних положень [8]:

- у центрі уваги мають бути люди та їх право на здорове й плідне життя в гармонії з природою;
- охорона довкілля повинна стати невіддільним компонентом процесу розвитку, що не може розглядатися окремо від іншого;
- задоволення потреб у розвитку й збереженні навколишнього середовища;
- розвиток і збереження довкілля має поширюватися не тільки на нинішнє, а й майбутнє покоління;
- зменшення розриву між життєвим рівнем у різних країнах та подолання бідності належить до найважливіших завдань світової спільноти;
- для досягнення стійкого розвитку держави слід вилучати або обмежувати моделі виробництва та споживання, які йому не сприяють.

Нині еволюція ідей сталого розвитку призвела до того, що в галузі забезпечення економічних, екологічних та соціальних імперативів сталого розвитку системи світового господарства сучасні науковці виділяють п'ять основних стратегічних тенденцій:

- людство здатне надати розвитку стійкий і довгостроковий характер, щоб він відповідав сьогоднішнім потребам людей,

не залишаючи при цьому майбутні покоління можливості задовольняти свої потреби;

- обмеження в галузі експлуатації природних ресурсів відносні, вони пов'язані з нинішнім рівнем техніки і соціальних організацій, а також здатністю біосфери справлятися з наслідками людської діяльності;

- необхідно задовольнити елементарні потреби всіх людей і надати можливість реалізувати свої надії на більш благополучне життя, без чого стійкий і довгостроковий розвиток неможливий;

- слід узгодити спосіб життя тих, хто володіє більшими засобами (грошовими і матеріальними), з екологічними можливостями планети, зокрема щодо споживання енергії;

- розміри і темпи збільшення кількості населення повинні узгоджуватися із змінним продуктивним потенціалом глобальної екосистеми Землі.

Усі питання сталого розвитку є дуже актуальними для України. Неузгодженість темпів економічного розвитку і вимог екологічної безпеки, домінування природомістких галузей з високою питомою вагою ресурсо- та енергомістких застарілих технологій, сировинна орієнтація експорту, мілітаризація виробництва, відсутність культури праці та споживання тощо призвели до формування техногенного типу економічного розвитку. Як наслідок, нині антропогенне навантаження на природу наближається (а в окремих регіонах України вже наблизилося) до граничної межі її екологічної стійкості. За нею розпочинаються кризові та катастрофічні зміни в природі, що негативно впливає на життєдіяльність людини і суспільства.

Отож, для України найбільш актуальними у контексті забезпечення сталого розвитку вітчизняної економіки є проблеми раціонального використання природних ресурсів і реалізація відповідної політики енерго- та ресурсозбереження.

Зауважимо, що перші концепції сталого розвитку стосувалися використання лісових, а згодом і біологічних ресурсів. При цьому ключовим у процесі експлуатації зазначених видів ресурсів було дотримання екологічних умов та збереження їх якісних характеристик. Лише з початку 90-х років минулого століття, після конференції ООН в Ріо-де-Жанейро з питань навколишнього середовища і розвитку, була усвідомлена необхідність урахування ще й економічних та соціальних наслідків використання природних ресурсів, зокрема земельних. Тобто сталий розвиток проголошує необхідність дотримання такої системи землекористування, яка забезпечила б одночасно економічно ефективне, екологічно безпечне та соціально справедливе використання

земельних ресурсів. Основною тенденцією є збереження можливості задовольняти свої потреби теперішнім та майбутнім поколінням за рахунок експлуатації тих чи інших природних ресурсів. Вирішення проблем раціонального землекористування передбачається в контексті загальних тенденцій формування політики сталого розвитку в Україні. Оскільки перехід до такого розвитку планується здійснити за трьома етапами, то і концептуальні етапи екологоорієнтовного впорядкування землекористування визначаються в такій же послідовності. Перший етап пов'язаний із подоланням еколого-економічної кризи, забезпеченням макроекономічної стабільності і створення сприятливих умов для відновлення економічного зростання, а також переходом на світові стандарти екологічної безпеки в землекористуванні. На другому етапі планується завершити структурну перебудову аграрного та промислового виробництва, досягти високої якості життя населення та на рівноправного партнерства в гарантуванні безпеки експлуатації земельних ресурсів. Третій етап передбачає розвиток промислового та аграрного виробництва на базі нових секторів і галузей, появи нових способів обробітку ґрунту, нових секторів економіки, всебічного застосування заходів екологічної безпеки використання земель, створення глобальної системи екологічної безпеки в землекористуванні. Проте, незважаючи на повне розуміння необхідності переходу на засади сталого розвитку, зокрема у сфері землекористування, досі не розроблені чіткі механізми його практичної реалізації. Тому створення такого механізму на методичному та нормативно-правовому рівнях є першочерговою проблемою сьогодення і завданням на майбутнє.

По-друге, в системі забезпечення сталого розвитку України стратегічним і життєво важливим природним ресурсом є водні ресурси. Наша держава володіє значним водоресурсним потенціалом, який тривалий час використовувався нерационально, що пов'язано з уявленням про його невичерпність. Тому на сучасному етапі виникла необхідність формування і здійснення державної політики сталого водокористування, яка дасть змогу у визначені терміни вирішити комплекс нагальних проблем. З одного боку, як і раніше, слід забезпечувати задоволення життєво важливих потреб галузей економіки і населення у водних ресурсах, з іншого – ці потреби повинні відповідати можливостям природи. Крім того, державна політика повинна сприяти скоординованій та узгодженій діяльності всіх учасників водних відносин (державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств-водокористувачів та ін.) у розв'язанні проблем водоресурсної сфери, зокрема реформування і розвитку водогосподарського комплексу. Необхідність переведення водного господарства України на модель

сталого розвитку обумовлена потребою в уповільненні негативних тенденцій використання водних ресурсів та прискоренні інноваційного оновлення матеріально-технічної бази водокористування. Проблема посилюється різною природою організаційних та технічних колізій водокористування в різних галузях національної економіки через специфіку технологічного процесу, водомісткість готової продукції і технічний рівень інфраструктури використання водних ресурсів. Удосконаленням окремих підойм регулювання розвитку водного господарства перевести його на модель сталого розвитку надто проблематично. Тому стратегічною тенденцією і першочерговим завданням на майбутнє є формування інтегрованої системи водогосподарювання, що дасть можливість узгоджувати сучасні потреби у водних ресурсах з майбутніми, забезпечувати баланс державних і корпоративних інтересів у господарському водокористуванні, вміло поєднувати ринкові важелі регулювання з адміністративними, зважати на правові суперечності щодо вилучення водної ренти та відшкодування збитків, нанесених водним джерелам, ліквідувати дефіцит інвестиційних та інноваційних ресурсів для розбудови водоохоронної інфраструктури.

По-третє, однією з найактуальніших проблем є забезпечення сталого розвитку лісового господарства України згідно з основними положеннями міжнародної і національної політики з відповідними стратегічними тенденціями, якими є ресурсозбереження, раціональне користування, охорона й відновлення лісових ресурсів. Стале лісове господарство – це лісгосподарська діяльність зі створення і формування лісів з упорядкованою породною та віковою структурою, яка максимально забезпечує виконання лісами господарсько-економічної та соціально-екологічної функції за умови збереження біорізноманіття і сталості. Управління лісами на засадах сталого розвитку – це управління та використання лісових земель і лісів так і на такому рівні, які підтримують їх біологічне різноманіття, продуктивність, здатність до відтворення, а також виконання сьогодні і в майбутньому екологічних, економічних і соціальних функцій на місцевому, національному і глобальному рівнях без спричинення шкоди іншим екосистемам.

По-четверте, в системі забезпечення сталого вітчизняного розвитку у сучасних умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів головну роль має виконати мінерально-сировинний сектор України. Мінерально-сировинні ресурси – найважливіший потенціал економічного розвитку країни.

Зважаючи на індустріальну структуру економіки, висока забезпеченість ними є стратегічним економічним і політичним фактором розвитку національного господарства України. Структура мінерально-

сировинних ресурсів, величина їх запасів, якість, ступінь вивченості та напрями залучення до господарського обігу здійснюють безпосередній вплив на економічний, зокрема експортний, потенціал держави. Мінерально-сировинний комплекс забезпечує вагому частку валового національного продукту.

З видобутком і використанням корисних копалин пов'язано 48% промислового потенціалу країни і до 20% її трудових ресурсів. Ці показники наближаються до рівня розвинених держав з потужною гірничодобувною промисловістю. Мінерально-сировинна база України є достатньо вагомою у світовому вимірі.

За станом на 01.01.2012 р. в її надрах виявлено понад 20 тис. родовищ і проявів 117 видів мінеральної сировини, з яких 8081 родовище має промислове значення і враховується Державним балансом запасів корисних копалин.

Промисловістю освоєно понад 2868 родовищ із 98 видів корисних копалин, що містять 40–75% розвіданих запасів різноманітних корисних копалин.

У сучасних умовах мінерально-сировинний сектор України є відповідальним за вирішення таких стратегічних питань:

- постачання мінеральної сировини і на внутрішній, і зовнішній ринки (найперше стійке забезпечення мінеральними ресурсами та продуктами їх переробки);
- конкурентоспроможність регіональної та національної економіки;
- подальший розвиток мінерально-сировинної бази;
- підтримання та нарощування обсягів експортного потенціалу країни, зміни його структури на користь торгівлі продуктами переробки та промислової продукції;
- розвиток обробної промисловості та її експортного потенціалу.

Ці напрями в основному і визначають стратегічні тенденції сталого розвитку у сфері використання мінеральних ресурсів.

Донедавна проблеми енергоефективності, які є ключовими в реалізації енергетичної політики багатьох країн світу, не були предметом постійної уваги на державному рівні. Розвинуті держави, досягнувши вражаючих успіхів у сфері енергоощадності, зосередили свою увагу на більш складних завданнях – реалізації програм енергоефективності, які останніми роками стали набувати дедалі вираженішого екологічного характеру.

Коло осіб, на яких проблема внаслідок неналежного державного регулювання у сфері ефективного використання енергетичних ресурсів

негативно впливає, – це держава в цілому, усі суб'єкти господарювання та фізичні особи. Слід зауважити, що в свій час основною підставою роздержавлення економіки України стало визначення неефективності держави як власника, і відповідно визнання приватної власності економічно більш ефективною формою власності.

В умовах чинного правового регулювання питання підвищення енергоефективності економіки фактично залежить тільки від добросовісності власника, який має дотримуватися норм Цивільного кодексу України щодо відносин власності.

Насправді стан енергоефективності на приватизованих енергоємних підприємствах такий, що власники цих підприємств різними способами, подекуди шляхом політичного тиску, домагаються перекладення тягара забезпечення прибутковості своїх підприємств на плечі держави (а насправді – на платника податків), через списання боргів за енергоресурси, пільгові тарифи (ціни) на енергоресурси, податкові та митні пільги, зловживання монопольним становищем тощо. Отож, економічна ефективність роботи цих підприємств сьогодні досягається не за допомогою запровадження енергоефективного обладнання та технологій, а шляхом компенсації невиправдано великих енерговитрат за рахунок пільгових режимів господарювання.

Досвід розвитку незалежної України свідчить про те, що розв'язання проблеми за допомогою тільки ринкових механізмів неможливе, оскільки питання має організаційний характер і потребує державного регулювання, а отже вимагає законодавчого регулювання відносин, що виникають у процесі діяльності в сфері ефективного використання енергетичних ресурсів з метою створення економічних та організаційних умов для їх ефективного використання. При цьому досягнення інтенсивного керованого зниження енергоємності ВВП без безпосереднього втручання в господарську діяльність можливе шляхом створення правових і нормативних підстав, які б зобов'язували суб'єктів господарювання забезпечувати відповідний рівень енергоефективності в усіх галузях суспільного виробництва. Окрім того, існує потреба в удосконаленні законодавства у сфері ефективного використання енергетичних ресурсів у частині його гармонізації із законодавством ЄС.

Державна політика у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів ґрунтується на таких принципах:

1) пріоритетності вимог ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів під час провадження господарської, управлінської або іншої діяльності, пов'язаної з використанням паливно-енергетичних ресурсів;

2) здійснення державного управління у сфері ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів з урахуванням засад державно-приватного партнерства;

3) проведення державної експертизи з ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів;

4) популяризації економічних, екологічних та соціальних переваг ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, підвищення рівня громадської свідомості з питань їх ефективного використання.

Складність отримання у стислі терміни змістовних результатів на вказаних напрямках, які можна віднести до екстенсивних підходів до забезпечення енергетичної безпеки, робить безальтернативним зменшення споживання енергетичної сировини за рахунок інтенсифікації, уведення енергозберігаючих технологій та підвищення енергоефективності економіки.

Зокрема, в Україні останнім часом удосконалено нормативно-правову базу стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії. Так, статтею 17-1 Закону України «Про електроенергетику» передбачено встановлення «зеленого» тарифу для стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблену лише малими гідроелектростанціями).

Закон також вводить «зелений» тариф на електроенергію, вироблену з біомаси тваринного походження, промислових або побутових відходів, що здатні до біологічного розкладу та біогазу; встановлює терміни та диференціює «зелений» тариф для мікро-, міні- та малих ГЕС; передбачає введення «зеленого» тарифу для окремих черг будівництва електричних станцій, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії, залежно від дати їх введення в експлуатацію; зменшує величину «зеленого» тарифу для сонячних електростанцій, що вводяться в експлуатацію з квітня 2013 року. Закон дозволяє приватним домогосподарствам з 2014 року продавати електроенергію від установлених на своїх дахах сонячних батарей без ліцензії.

Водночас Закон доповнено ст. 17-3 «Місцева складова при створенні об'єкта електроенергетики», в якому визначено вимоги до розміру місцевої складової та встановлено порядок її розрахунку для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з відновлюваних джерел та мають намір отримати «зелений» тариф.

До 01.04.2013 року величина «зеленого» тарифу для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з відновлюваних

джерел, установлювалась на рівні роздрібного тарифу для споживачів другого класу напруги на січень 2009 року, помноженого на коефіцієнт «зеленого» тарифу, а саме: 1,2 – для електроенергії, виробленої з енергії вітру об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких не перевищує 600 кВт; 1,4 – для електроенергії, виробленої з енергії вітру об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких більша за 600 кВт, але не перевищує 2000 кВт; 2,1 – для електроенергії, виробленої з енергії вітру об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких перевищує 2000 кВт; 2,3 – для електроенергії, виробленої з біомаси; 4,8 – для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання наземними об'єктами електроенергетики; 4,6 – для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання об'єктами електроенергетики, які вмонтовані (встановлені) на дахах будинків, будівель і споруд, величина встановленої потужності яких перевищує 100 кВт; 4,4 – для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання об'єктами електроенергетики, які вмонтовані (встановлені) на дахах будинків, будівель та споруд, величина встановленої потужності яких не перевищує 100 кВт, а також для об'єктів, вмонтованих (встановлених) на фасадах будинків, будівель та споруд, незалежно від їх граничної потужності; 0,8 – для електроенергії, виробленої малими гідроелектростанціями. Коефіцієнт «зеленого» тарифу після 2014, 2019 та 2024 років, зменшується відповідно на десять, двадцять і тридцять відсотків від його базової величини.

З 1 квітня 2013 року коефіцієнти «зеленого» тарифу та вимоги щодо місцевої складової визначені Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії» від 20.11.2012 р. № 5485-VI.

Для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів) та будівництво яких розпочате після 1 січня 2012 року, «зелений» тариф застосовується за умови дотримання вимог щодо розміру місцевої складової.

Розмір місцевої складової для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з енергії вітру, сонячного випромінювання та біомаси, будівництво яких розпочато після 1 січня 2012 року та які введені в експлуатацію після 1 липня 2013 року, встановлюється на рівні не менш як 30 відсотків, а для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з енергії вітру, сонячного випромінювання та біомаси, будівництво яких розпочато після 1 січня 2012 року та які

введені в експлуатацію після 1 липня 2014 року, встановлюється на рівні не менш як 50 відсотків.

Місцевою складовою для цілей цього Закону є частка визначених складових об'єкта електроенергетики (елементів місцевої складової) українського походження, використаних у створенні об'єкта електроенергетики. Розмір місцевої складової для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з біогазу, будівництво яких розпочато після 1 січня 2012 року та які введені в експлуатацію після 1 січня 2014 року, встановлюється на рівні не менш як 30 відсотків, а для об'єктів електроенергетики, які виробляють електроенергію з біогазу, будівництво яких розпочато після 1 січня 2012 року та які введені в експлуатацію після 1 січня 2015 року, встановлюється на рівні не менш як 50 відсотків.

Особливості оподаткування прибутку підприємств, що працюють у сфері відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, визначено Податковим кодексом. Так, пунктом 158.1 статті 158 Кодексу передбачено звільнення від оподаткування 80% прибутку підприємств, отриманого від продажу на митній території України товарів власного виробництва за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України. Зазначений перелік затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 року № 1005. Пунктом 158.2 статті 158 передбачено звільнення від оподаткування 50% прибутку, отриманого від здійснення енергоефективних заходів та реалізації енергоефективних проектів підприємств, що включені до Державного реєстру підприємств, установ, організацій, які займаються розробкою, впровадженням та використанням енергозберігаючих заходів та енергоефективних проектів. Порядок включення до Державного реєстру затверджено наказом НАЕР від 01.04.08 р. № 49. Пунктом 197.16 статті 197 передбачено звільнення від оподаткування операцій із ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, обладнання, устаткування та комплектуючих. Перелік таких товарів затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14 травня 2008 року № 444 «Питання ввезення на митну територію України енергозберігаючих матеріалів, обладнання, устаткування та комплектуючих». Пунктом 2 підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» передбачено тимчасове, до 1 січня 2019 року, звільнення від сплати податку на додану вартість операцій із постачання техніки, обладнання, устаткування, визначених статтею 7 Закону України «Про альтернативні види палива», на території України операцій з імпорту за кодами УКТ ЗЕД, визначеними статтею 7 Закону України «Про альтернативні види палива», техніки, обладнання, устаткування, що

використовуються для реконструкції існуючих і будівництва нових підприємств з виробництва біопалива і для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів з метою споживання біопалива, якщо такі товари не виробляються та не мають аналогів в Україні, а також технічних та транспортних засобів, зокрема самохідних сільськогосподарських машин, що працюють на біопаливі, якщо такі товари не виробляються в Україні. Порядок ввезення на митну територію України техніки, обладнання, устаткування, технічних та транспортних засобів, що використовуються для розвитку виробництва і забезпечення споживання біологічних видів палива затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 травня 2011 року № 581. Пунктом 15 підрозділу 4 розділу XX «Перехідні положення» передбачено звільнення від оподаткування прибутку виробників біопалива, отриманого від продажу біопалива, прибутку підприємств, отриманого ними від діяльності з одночасного виробництва електричної і теплової енергії та/або виробництва теплової енергії з використанням біологічних видів палива, прибутку виробників техніки, обладнання, устаткування, визначених статтею 7 Закону України «Про альтернативні види палива» для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів, зокрема самохідних сільськогосподарських машин та енергетичних установок, які споживають біологічні види палива, одержаного від продажу зазначеної техніки, обладнання та устаткування, що були вироблені на території України.

Відповідно до статті 11 Закону України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу» в Україні здійснюється кваліфікація когенераційних установок.

Пунктом 3 постанови Кабінету Міністрів України від 29.11.2006 № 1670 (із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.2011 № 841) визначено, що кваліфікація когенераційних установок здійснюється Держенергоефективності у порядку, встановленому Мінекономрозвитку.

Крім цього, відповідно до пункту 6 цієї постанови Мінекономрозвитку встановлює форму свідоцтва про кваліфікацію когенераційної установки та форму технічної інформації про когенераційну установку.

Висновки. Дієвим механізмом державної політики в сфері енергоефективності та відновлюваної енергетики є принципово нова модель роботи, яка ґрунтується на принципах державно-приватного партнерства, що, своєю чергою, дозволить державі, уникаючи безпосереднього втручання в господарську діяльність підприємств, за допомогою

важелів надання державної підтримки створити стимули для здійснення технологічної модернізації промислових підприємств та створення нових потужностей для виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії.

Світова спільнота визнала концепцію сталого розвитку домінантною ідеологією цивілізації у XXI столітті. Обґрунтована та впроваджується національна парадигма сталого розвитку України, важливою складовою якої є переорієнтація системи господарювання на енерго- та ресурсозаощадження.

1. Геєц В. М. Отраслевое прогнозирование. Методический и организационный аспекты / В. М. Геєц. – К., 1990. – 120 с.

2. Дрозд І. П. Через ресурс- та енергозбереження до сталого розвитку суспільства / І. П. Дрозд, А. В. Гулий // Збірник наукових статей III Всеукраїнського з'їзду екологів з міжнародною участю. – Вінниця, 2011. – Т. 2. – С. 680–684. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eco.com.ua/>

3. Кондратенко Н. О. Державне регулювання ресурсозберігаючої політики / Н. О. Кондратенко // Стратегія ресурсозбереження регіональних економічних систем: монографія. – Х.: НТМГ, 2010. – С. 295–308.

4. Сотник І. М. Моделювання макроекономічних факторів ресурсозбереження в Україні / І. М. Сотник // Механізм регулювання економіки. – 2009. – № 4. – Т. 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/2009_4_1/4_3.pdf

5. Декларація та план виконання рішень Всесвітньої зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку. 26 серпня – 4 вересня 2002 року. Йоганнесбург, Південна Африка. – Видання друге. – К.: ПРООН/МПВСР, 2007. – 81 с.

6. Потапенко В. Г. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки»: монографія / В. Г. Потапенко; за наук. ред. д. е. н., проф. Є. В. Хлобистова. – К.: НІСД, 2012. – 360 с.

7. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 26. – Ст. 218.

8. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д. т. н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. С. Патона. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАНУ», 2012. – 72 с.

Михалицька Н. Я. Устойчивое развитие отечественной экономики как основа экологической безопасности в контексте ресурсосбережения

Проведен обзор современной концепции устойчивого развития, исследованы основные принципы, параметры и аспекты устойчивого развития. Дана оценка минерально-сырьевому сектору Украины в системе обеспечения устойчивого отечественного развития в современных условиях глобализации

онных и интеграционных процессов. Проведен анализ отечественной нормативно-правовой базы стимулирования производства электроэнергии из альтернативных источников энергии, перспективы реализации программы энергоэффективности с выраженным экологическим характером.

Сформирован комплекс направлений, реализация которых в рамках государственной политики будет способствовать активизации ресурсо- и энергосбережения.

Ключевые слова: устойчивое развитие, экологическая безопасность, ресурсосбережение.

Mykhalitska N. Y. Stable Development of the National Economy as a Basis for Environmental Safety in the Context of Resource Saving.

The article provides a review of the modern concept of sustainable development, examines the baseline for sustainable development and guidelines of sustainable development models that focus on environmentally friendly and resource and energy saving technologies.

The basic strategic trends ensuring economic, environmental and social imperatives of sustainable development of the world economy are analysed. The relevance of natural resource management and implementation of appropriate policies for energy and resource saving is established in the context of sustainable development of the national economy.

It is noted that sustainable development proclaims the need to respect a land tenure system that would ensure cost-effective, environmentally sound and socially equitable use of land resources. The article also states that there are still no clear mechanisms for practical implementation of the principles of sustainable development, including land use, at the methodological and regulatory level.

The focus is made on forming and implementing public policies for sustainable water use, which are intended to promote coordinated and concerted activities of all participants in water relations aimed at resolving problems of water resource areas, including the reforming and development of water services.

The concept of forest management is defined based on sustainable development, which ensures the maximum performance of business-and-economic and social-and-ecological functions while maintaining biodiversity and sustainability.

The mineral resource sector of Ukraine is assessed within the sustainable national development system in modern conditions of globalization and integration processes. It is noted that the issues of energy efficiency that constitute key problems of the implementation of energy policies around the world have not become centre of constant attention at the state level.

The article analyses the national regulatory framework to stimulate production of electricity from alternative energy sources and prospects of implementing an energy efficiency program with a strong ecological character.

A complex of areas is formed the implementation of which as part of public policies will promote resource and energy efficiency.

Key words: stable development, environmental safety, resource saving.

Стаття надійшла 31 січня 2014 р.